

Andela FRANČIĆ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Strossmayerov trg 2, HR-10000 Zagreb

MEĐIMURSKA OJKONIMIJA KAO PREDMET ZNANSTVENOGA ISTRAŽIVANJA

U međimurskoj onomastičkoj bibliografiji *Muraköz helynevei* Lászla Hadrovicsa prvi je i do danas jedini sustavan rad o imenima međimurskih naselja. Nakon kratkoga prikaza sadržaja i koncepcije toga rada slijedi osvrt na metodologiju i tumačenja pojedinih ojkonima. Usporedbom ojkonimijske građe Hadrovicseva rada i današnje međimurske ojkonimije uočavaju se različitosti uvjetovane ponajprije nestankom ili preimenovanjem naselja te ističe potreba za suvremenom monografskom obradom ojkonimije toga rubnoga hrvatskoga kraja.

UVOD

Međimurska ojkonimija rijetko je bila predmetom znanstvenoga istraživanja. Izuzetak je horonim *Međimurje* kojemu su posvećeni zasebni radovi (Lončarić 1994, Bartolić 1996a, Remenar 1996) a koji je zbog svojega "nestandardnog" lika gotovo neizostavan kad je riječ o uključivanju ojkonima s dijalekatnim elementima u sustav standardnoga jezika (usp. npr. Babić 1986, Babić-Finka-Moguš 1996, Barić i dr. 1999). Ojkonomastička bibliografija međimurskoga područja svodi se na samo nekoliko naslova: *Narodno nazivlje međimurskih mjesta* V. Žganca, *Muraköz helynevei* L. Hadrovicsa, *O nominaciji i denominaciji mjesta u Međimurju* te *Narušavanje hrvatskih kajkavskih toponima : prilog poznavanju toponima (ojkonima) Županije međimurske* Z. Bartolića, *Postanak nekih imena novonastalih mjesta u Međimurju* F. Šafarića, *Međimurska ojkonimija i književni jezik* te *Prilog proučavanju međimurske ojkonimije: dvoleksemni ojkonimi s pridjevima donji / gornji* A. Frančić. Bilješke i zapažanja o pojedinim ojkonimima razasute su u radovima čiji se autori usput dotiču i pitanja postanka, etimologije

ili preimenovanja nekoga naselja.¹ Osvrt na ojkonim(e) neizostavni je dio, u posljednje vrijeme vrlo popularnih, monografija pojedinih naselja.² Vrednovanje tumačenja ojkonimskog lika koja sadržavaju navedeni izvori ostavljamo za neku drugu prigodu, a svoju ćemo pozornost posvetiti nevelikom, ali za međimursku ojkonimiju izuzetno važnom radu Lászla Hadrovicsa naslovljenom *Muraköz helynevei*. Osvrnut ćemo se na njegov sadržaj, koncepciju i metodologiju te upozoriti na mjesto koje taj rad danas zauzima u kontekstu proučavanja međimurske ojkonimije.

L. HADROVICS I NJEGOVO BAVLJENJE MEĐIMURSKOM OJKONIMIJOM

László Hadrovics (1910–1996) ugledni je znanstvenik, hungarist i svestrani filolog, nestor mađarske slavistike i kroatistike, prvi dobitnik *Nagrade Vatroslava Jagića*, koja je utemeljena 1995. a dodijeljena iste godine za održavanja Prvoga hrvatskoga slavističkog kongresa u Puli. Podrijetlo (»među precima s očeve strane nalazimo mađarske Hrvate koji su govorili kajkavski, a po majci Hrvate koji su govorili čakavski i Nijemce iz zapadne Mađarske«)³, život u višenacionalnoj sredini (Lendava), školovanje u Mađarskoj (Kőszeg, Keszthely, Budapest) i Njemačkoj (Berlin) te znanje latinskoga jezika bitno će utjecati na predmet njegova znanstvenoga zanimanja, a to je ponajprije slavenska filologija, hrvatska književnost i mađarska lingvistika.

U svojim se radovima, osim poviješću starije hrvatske književnosti i južnoslavenskih književnosti s osobitim obzirom na hrvatsko-mađarske veze i gradišćanske Hrvate, osim poviješću starijega razdoblja hrvatskoga književnog jezika i pravopisa te književnoga jezika gradišćanskih Hrvata, osim leksikografije i izrade rječnika, osim mađarske lingvistike i sintakse, zanimao i etimologijskim te onomastičko-toponomastičkim problemima.⁴ Bavljenje potonjom problematikom rezultiralo je većim brojem radova, a najvažniji je od njih reprezentativna monografija o mađarskim posuđenicama u hrvatskom jeziku: *Ungarische Elemente in Serbokroatischen* – nezaobilazna knjiga pri proučavanju hrvatsko-mađarskih jezičnih dodira i međuprožimanja.

Na samom početku Hadrovicseva uranjanja u svijet jezika i književnosti stoji opsegom nevelika rasprava naslovljena *Muraköz helynevei*. Njome on započinje svoj šezdesetak godina dug i plodan znanstveni put.

¹ Usp. npr. Šafar 1991, 12; Kapun 1982, 193; Bartolić 1989, 314; Srša 1994; Krnjak 1994, 236; 65–71; Blažeka 1998, 25.

² Usp. npr. Kolarić 1992; Buturac i dr. 1993; Kolarić-Tota-Jelić 1996.

³ *Dobitnici nagrade Vatroslava Jagića*, 15.

⁴ O podjeli znanstvenog djelovanja L. Hadrovicsa u pet tematskih područja v. u knjizi *Dobitnici nagrade Vatroslava Jagića*, 9–14.

MURAKÖZ HELYNEVEI – HADROVICSEV PRVIJENAC

Muraköz helynevei (u prijevodu *Međimurski ojkonimi*) doktorski je rad Lászla Hadrovicsa objavljen u 48. svesku časopisa *Nyelvtudományi Közlemények* (*Jezikoslovna priopćenja*) 1934. godine u Budimpešti a obasiže 32 stranice nevelika formata pisanih mađarskim jezikom. Rad je trodijelno strukturiran: uvodni dio, ojkonimska građa na osnovi semantičkoga kriterija podijeljena u četiri skupine te kratak pregled sufikasa kojima su tvoreni međimurski ojkonimi.

U uvodnom dijelu autor upoznaje čitatelja sa zemljopisno-povijesnim odlikama kraja o kojem je riječ, ističući njegov međumursko-dravski smještaj, izloženost različitim jezičnim utjecajima, gustu naseljenost te burnu prošlost ispunjenu sporovima o političkoj pripadnosti. Na osnovi činjenice da su već u najstarijim dokumentima, koji datiraju iz 13. stoljeća, međimurski ojkonimi potvrđeni i u hrvatskom i u mađarskom liku (npr. *Otoc Sciget*), pretpostavlja da su u mursko-dravskom međuriječju živjeli pomiješano i Hrvati i Mađari.⁵ Slijedi objašnjenje načina prezentiranja ojkonimske građe. Naime, vrlo mali broj dokumenata s ojkonimskim potvrdama rezultirao je nemogućnošću točnoga utvrđivanja redoslijeda nastanka pojedinih naselja, a to je pak bilo razlogom da se, umjesto za kronološki kriterij, autor odluči za semantički kriterij – dijeleći međimurske ojkonime u nekoliko skupina u kojima se ogledaju izvanjezični poticaji u nastanku imena naselja.

Drugi, središnji, dio rada sastoji se od šest poglavlja. U njima se obrađuje ojkonimska građa prema semantičkom kriteriju podijeljena u šest skupina:

- I. Ojkonimi motivirani fitonimom (tip *Brezje* : brez ‘betula’) – 16⁶;
- II. Ojkonimi motivirani karakteristikama lokaliteta u kojem je naselje smješteno (tip *Goričan* : gora ‘mons’) – 14;
- III. Ojkonimi u čijoj je osnovi leksem koji upućuje na naselje, objekte materijalne kulture te promet ili trgovinu vezane uz naselje (tip *Nedelišće* : nedelja ‘dies dominicus’) – 15;
- IV. Ojkonimi motivirani crkvenim patronom (tip *Vidovec* : Vid ‘Vitus’) – 7;

⁵ Pišući o mađarskim elementima u srednjovjekovnom latinitetu Hrvatske, trideset i pet godina kasnije, Hadrovics tvrdi da »brojnijeg mađarskog stanovništva nikad nije ... bilo u Međumurju, koje je doduše politički pripadalo Mađarskoj, i to saladskoj županiji, ali i tu od oko sto dvadeset srednjovjekovnih imena naselja ima svega 16 mađarskih, a i od tih su se neka upotrebljavala paralelno s hrvatskima, kao npr. *Buzádtornya Buzinec*, *Terstyéntornya Trištanovec*, kasnije *Krištanovec*, *Porboszlóháza Pribislavec* itd.« (Hadrovics 1969, 7).

⁶ Brojka iza zgrade (u kojoj se donosi po jedan ojkonim kao predstavnik navedene ojkonimske skupine i njegov motivirajući leksem) označava broj međimurskih naselja čija imena pripadaju toj ojkonimskoj skupini.

V. Ojkonimi motivirani imenom posjednika. Tu kudikamo najbrojniju ojkonimsku skupinu Hadrovics i dalje dijeli u tri manje podskupine:

1. Ojkonimi motivirani prastarim (“sórégi”) hrvatskim osobnim imenom (tip *Dragoslavec* : Dragoslav) – 24;

2. Ojkonimi motivirani pomađarenim ili pohrvaćenim svetačkim imenom (tip *Ivanovec* : Ivan ‘Johannes’) – 17;

3. Ojkonimi motivirani starim mađarskim imenom (tip *Hodošan* : Hodoš) -14;

VI. Ojkonimi nejasne motivacije (tip *Doweczericz*) – 15.

Semantička klasifikacija ojkonima zasniva se na značenju leksema u ojkonimskoj osnovi u vremenu njegova nastanka. U trenutku nastanka ojkonima, odnosno imena uopće, korisnicima je razumljiva, jasna njegova značenjska i tvorbena struktura. Slijedom vremena ona blijedi i ojkonim postaje semantički neproziran. Od ukupno 122 ojkonima, koliko ih sadržava rad o kojem je riječ, takvih je 15. Hadrović ih uvrštava u zasebnu skupinu bilo zbog nedostatnih podataka u dokumentima bilo zbog velike različitosti potvrđenih oblika u kojoj ne nalazi dovoljan oslonac za prepoznavanje sigurne etimologije.

Unutar svake od šest ojkonimskih skupina nižu se više ili manje opširni članci o pojedinom ojkonimu, ovisno o broju potvrda te kompleksnosti imenske postave koju valja objasniti. Navodi se godina prve potvrde, iza nje slijedi ojkonim a u zagradi izvor potvrde. Postoji li više raznovremenih potvrda ojkonimske zasvjedočenosti, one se donose kronološkim slijedom. Katkad se citira i širi kontekst izvornika u kojem se ojkonim javlja (npr. »Ecclesia sancti Stephani in *Brezth vacat*«). Slijedi kratka etimološka i (ako je riječ o tvorenci) tvorbena analiza, tumačenje fonoloških odlika te podrijetla pojedinih fonema (npr. *o > u* u primjeru *Dubrava*, *ě > e* u primjeru *Podbrest*).

Treći dio rada čini kratak pregled tvorbene strukture ojkonimske građe – zamjedbe o uočljivoj pretežitosti ojkonima hrvatskoga jezičnog ishodišta nad ojkonimima mađarskoga podrijetla, o najzastupljenijoj skupini koju čine osobna imena u osnovi ojkonima nastala slaganjem (tip *Dragoslavec*) ili izvođenjem (tip *Stanetinec*), o ojkonimima nastalim onimizacijom apelativa (tip *Otok*), o ojkonimima prefiksalne tvorbe (*Podturen*) te o sufiksanim izvedenicama među kojima dominiraju one na *-ovec* (tip *Ivanovec*).

HADROVISCEVA METODOLOGIJA I TUMAČENJE POJEDINIH OJKONIMA

Kao glavno vrelo najranijih međimurskih ojkonimskih potvrda Hadrovicsu je poslužila treća knjiga troknjižja D. Csánkija *Magyarország történelmi foldrajza*, a najkasnije potvrde međimurskih ojkonima Hadrovics crpi iz djela *Repertorium*

locorum objectorumque in XII. tabulis Mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae, et Confiniorum Militarium magni item principatus Transylvaniae occurrentium Joannesa Lipszskog de Szedlicsna. Promjene u međimurskoj ojkonomiji do kojih je došlo poslije 1808. godine (kada je tiskana potonja knjiga), Hadrovics ne registrira. Prema tome, u njegovu je radu riječ o povijesnoj međimurskoj ojkonomiji.⁷

Hadrovics katkad griješi u razgraničenju pojedinih ojkonima. Tako npr. ojkonime *Bukovec* i *Bukovje* (potvrđene u tri povijesna vrela) donosi unutar istoga članka, tj. tretira ih kao dva imena koja tijekom povijesti nose isto naselje, a zapravo je riječ o dvama naseljima različita imena koja u osnovi imaju naziv iste biljke (bukva), a sufiksalni su im završeci različiti (*-ovec*, *-ovje*). Neka su mjesta, istina, slijedom vremena djelomično promijenila imenski lik (npr. *Damaša* > *Domašinec*, *Bela*, *Belec* > *Belica*) no *Bukovec* i *Bukovje* nisu među njima. Lipszky bilježi oba ojkonima (*Bukovecz* i *Bukovje*), oba ojkonima sadrži i Sabljarov *Miestopisni rječnik*,⁸ u *Administrativno-teritorijalnoj podjeli i imeniku naseljenih mjesta Narodne Republike Hrvatske (stanje 1. V. 1951)* uz *Bukovje* stoji oznaka “zaselak”, a u *Imeniku naselja NR Hrvatske po političko-teritorijalnoj podjeli na dan 1. XI 1962* i u kasnijim imenicima naselja *Bukovje* se vodi kao dio naselja Čestijanec. Ono, za razliku od *Bukovca*, ni danas nema status samostalnoga naselja.

Imena *Gardinovec* i *Gerdinovec* Hadrovics dovodi u vezu s i danas postojećim naseljem *Gardinovec*. Slijed njihove pojavnosti u izvoru *Neoregestrata acta* jasno pokazuje da je *Gardinovec* (*Gardinocz*, *Gardinoucz*) smješten između Novakovca i Pribislavca u donjem Međimurju, a *Gerdinovec* (*Gerdinoucz*) između Martinuševca i Lohovca u gornjem Međimurju.⁹ Dakle riječ je o dvama naseljima.

Isti je slučaj i s naseljima *Buzovec* i *Buzinec*. Iako nijedno od njih danas ne nalazimo u popisu službenih međimurskih ojkonima, većina Međimuraca zna da je *Buzovec*, donedavno samostalno naselje, u sastavu Čakovca (sačuvano je, uz ostalo, u imenu željezničke postaje *Čakovec-Buzovec*), a o postojanju naselja *Buzinec* (*Buzincz*) svjedoče tek rijetki povijesni dokumenti. S obzirom na zapis u već spominjanom izvoru *Neoregestrata acta Buzinec* se može ubicirati u gornjo-međumurski kraj, u blizinu Vugrišinca.

⁷ Naravno, mnogi su ojkonomski likovi ostali do danas isti kakvi su bili i početkom 19. stoljeća (npr. *Podbrest*, *Bukovec*, *Orehovica*, *Belica*, *Otok* itd.).

⁸ »Bukovec, s. u Međimurju, k. i pšt. Čakovec; 36 kuć. 207 st. (1 nem.) rkž Selnica«; »Bukovje, s. u Međimurju, k. Čakovec, pšt. Štrigovo; 5 kuć 24 st. (9 nem) rkž Sv. Martin (Pomorje)«.

⁹ U Sabljarevu *Miestopisnom rječniku* spominje se *Gerdinovec* kao pl(emički) dv(or) utiel(ovljen) s(elu) Goričica, k(otar) Čakovec.

U službenoj međimurskoj ojkonomiji danas je šest antonimnih ojkonomima sa sastavnicama *donji / gornji*¹⁰, a povijesna je ojkonomija toga kraja još bogatija takvim imenima.¹¹ Uvrštavajući ih u svoj rad, Hadrovics različito postupa: *Donju Dubravu* i *Gornju Dubravu* obrađuje u dva odijeljena članka, a ostale ojkonomie toga tipa stavlja u isti članak. To je, najvjerojatnije, nastalo ugledanjem na Csánkija, koji isto tako postupa.

Iako se služi popisom ojkonomima koji donosi Lipszky, Hadrovics u svoj rad ne uvrštava one ojkonomie (koje sadržava Lipszky a) koje ne nalazi i u Csánkija. Tako bi se npr. na osnovi Hadrovicseva rada moglo zaključiti da naselja *Sveta Marija* nema u Međimurju (u Lipszkoga je potvrđeno). Ono je, sudeći po dosad znanim podacima, nastalo spajanjem dvaju srednjovjekovnih naselja *Družilovca* i *Altarca*, neko se vrijeme bilježilo dvostrukim imenom *Altarecz aliter S. Maria* da bi se od druge polovice 18. stoljeća ustalilo ime *Sveta Marija*. U Hadrovicsa (kao i u Csánkija) nalazimo samo ojkonomie *Družilovec* i *Altarec*. Unatoč dosljednom ekscerpiranju ojkonomijske građe iz Csánkija, Hadrovicsu je promaklo naselje *Savska Ves* (*Zawkawecz*).

Usporedbom ojkonomima što ih sadržava izvor iz 1638. godine (riječ je o ispravi o diobi Nikole i Petra Zrinskog; Hadrovics je označava kraticom *ZrOszt*) i onih koje, pozivajući se na isti izvor, donosi Hadrovics, primijetili smo da potvrde nekih ojkonomima (npr. *Noua Vesz*, *Kota aliter Vyffalu*, *Czuetosincz*, *Minor Ottouschina*, *Kis Domboru*, *Zlatinschiak* i dr.) iz toga izvora nisu uvrštene u *Muraköz helynevei*.

Između nastanka ojkonomima i pokušaja tumačenja njegove etimologije i etimologije često je velik vremenski razmak u kojem je izbrisano sjećanje na okolnosti koje su uvjetovale nadijevanje upravo toga i takvoga imena. Stoga istraživač ponekad ponudi više mogućih ishodišta ojkonomijskoga lika. Katkad i Hadrovics tako postupa: ojkonom *Belica* mogao je nastati prema mađarskom osobnom imenu *Bela* i prema pridjevu *b(ij)el* (*albus*, *candidus*), ime naselja *Otok* moglo je biti motivirano apelativom *otok* (*insula*) i osobnim imenom *Otok* (*Othok*, *Otak*) koje je nosio jedan od nekadašnjih posjednika dijela Međimurja u kojem je i istoimeno naselje, osnova ojkonomima *Turčišće* može se dovesti u vezu s danom u tjednu (utorak), ali i s etnonimom *Turčin*. Iz Hadrovicseva rada nije jasno zašto kod takvih ojkonomima drugo vjerojatno tumačenje jednom donosi u samom članku o tom ojkonomu, a drugi put u bilješci ispod teksta. Kod ojkonomima *Draškovec*, nastalog od osobnoga imena *Draško* (: drag 'carus'), izostaje pret-

¹⁰ To su: *Donja Dubrava* i *Gornja Dubrava*, *Donji Hrašćan* i *Gornji Hrašćan*, *Donji Koncovčak* i *Gornji Koncovčak*, *Donji Kraljevec* i *Gornji Kraljevec*, *Donji Mihaljevec* i *Gornji Mihaljevec* te *Donji Zebanec* i *Gornji Zebanec*.

¹¹ Usp. Frančić 1995.

postavka o vjerojatnoj motiviranosti svetačkim imenom *Andrija* (: lat. *Andreas*), odnosno od njega izvedenim hipokoristikom *Draško*..

Za ojkonom *Pleškovec* Hadrovics kaže da je nastao prema osobnom imenu *Pleško*, u čijoj je osnovi imenica *pleš* (ćelavost, ćela; *calvities*, *calvitium*). Držimo da je *Pleško* vjerojatno nadimak (motiviran pridjevom *plješiv*), a ne osobno ime. Također bi valjalo preispitati tvrdnju da je ime gornjomeđimurskoga naselja *Žiškovec* u vezi s osobnim imenom *Šiško* te razmotriti mogućnost njegova povezivanja s prilično čestim gornjomeđimurskim prezimenom *Žižek* temeljenim na apelativu *žižek* (žižak, kukac).

Govoreći o ojkonimima *Gornji Kraljevec* i *Donji Kraljevec*, Hadrovics oblik *Kralovec* (u kojem su također potvrđeni dotični ojkonomi) tumači depalatalizacijom (*lj > l*) za koju tvrdi da je svojstvena međimurskim govorima. Ta je tvrdnja samo djelomično točna. Naime, do depalatalizacije navedenoga tipa ne dolazi u donjomeđimurskim govorima. Tako će npr. stanovnici *Gornjega Kraljevca* svoje selo zvati *Kr'olovęc*, a stanovnici *Donjega Kraljevca* svoje *Kr'oļęvec*.¹²

Hadrovicsev rad sadržava ojkonom *Zlatković*, zasvjedočen (1481) jedino u liku *Zlathkowych* u već spominjanoj Csánkijevoj knjizi. Budući da ojkonomi toga tipa (osobno ime + *-ović*) nema u (suvremenoj) međimurskoj ojkonimiji, pretpostavljamo, a detaljnija istraživanja međimurske povijesne ojkonimije pokazat će jesmo li u pravu, da je riječ o današnjem naselju *Slakovec*, čije se ime može dovesti u vezu s biljkom *slak* (usp. međimurske ojkonime *Brezovec*, *Bukovec*, *Jalšovec*, *Trnovec*) ili je pak povezano s mnogobrojnim izvorima (*zviranjima*) vode.¹³

U trećem, posljednjem, dijelu rada Hadrovics daje pregled tvorbene strukture međimurskih ojkonima i osobnih imena na kojima se dio tih ojkonima temelji. S nekim se njegovim rješenjima ne slažemo. Npr. Hadrovicsu su istoga ranga sufixi *-ava* u *Dubrava*, *-išće* u *Dvorišće* i npr. *-ovec* u *Draškovec*, *Čakovec* ili *Buzovec*. Držimo da je u prvim primjerima riječ o apelativnoj tvorbi (tj. do tvorbena je čina došlo na apelativnom planu) pa su ojkonomi *Dubrava* i *Dvorišće* rezultat onimizacije (tj. prijelaza leksema iz apelativnoga u onimsko polje), a ojkonomi tipa *Draškovec* rezultat su onomastičke tvorbe.

Poznavateljima stvarne i jezične međimurske povijesti znano je (doojkonomsko) značenje pojedinih imena naselja koja su Hadrovicsu semantički neprozirna. Ilustracije radi spomenut ćemo samo tri primjera:

1. Za ime naselja *Lapšina* (odnosno *Lapšin*, kako glasi prvi zapis iz 1478. godine) Hadrovics kaže da je nepoznata podrijetla (»eredete ismeretlen«).

¹² U neslužbenoj se komunikaciji u pravilu ne rabe sastavnice *donji* / *gornji*. Usp. Frančić 1995, 48.

¹³ Usp. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. 54, s.v. 1. slatina, 2. slatina.

Istraživači međimurske povijesti navode podatak da je riječ o naselju koje je osnovala plemićka obitelj *Lapšinovići*, po kojima je tada prozvano i samo naselje.¹⁴

2. Ojkonim *Ferkanovec* (*Ferkanocz*) Hadrovics dovodi u vezu sa zapisom *Hernyakovchina*. Danas sasvim pouzdano možemo reći da je riječ o dvama odjelitim naseljima – *F(e)rkanovcu* (u čijoj osnovi prepoznajemo osobno ime *Ferkan* (nastalo prema *Ferenc*, mađariziranom liku latinskoga imena *Franciscus*) i *Hernjakovčini* koja danas nema status samostalnoga naselja (u čijoj osnovi prepoznajemo međimursko povijesno prezime *Hernja*, potvrđeno u izvorima od 17. do 19. stoljeća).

3. Iz osnove ojkonima *Vularija* Hadrovics, istina s velikom dozom rezerviranosti, iščitava apelativ *uljar* u značenju ‘olajjal foglalkozó ember’. Držimo da je vjerojatnije riječ o ojkonimu motiviranom apelativom *vul(j)ar* čije je značenje ‘pčelar’.¹⁵ Svoje mišljenje potkrepljujemo i podatkom da je u doba Zrinskih bilo »razvijeno pčelarstvo u Vulariji«.¹⁶

MEĐIMURSKA OJKONIMIJA U HADROVICSEVU RADU MURAKÖZ HELYNEVEI I MEĐIMURSKA OJKONIMIJA DANAS

Danas Međimurje ima 127 naselja tj. službenih ojkonima. Hadrovicsev rad obuhvaća 122 ojkonima. No to, međutim, ne znači da samo 5 danas postojećih naselja Hadrovics ne spominje. Tijekom povijesti došlo je do mnogih pomjena:

- a) neka su naselja nestala (npr. *Bratjanec*, *Trstenjakovec*, *Ledenica*);
- b) neka su naselja ušla u sastav drugoga naselja te im je ime izbrisano iz službenoga ojkonimikona (npr. *Buzovec*, *Gornji Vidovec*, *Dvorišće*, *Benkovec*);
- c) neka su naselja novijega datuma (npr. *Celine*, *Gornji Kuršanec*);
- d) neka su naselja preimenovana (npr. *Pomorje* je danas *Sveti Martin na Muri*, *Bistrec* je *Donji Vidovec*, *Sveti Marko* je *Selnica*);¹⁷
- e) prijašnje i sadašnje ime nekih naselja djelomično se razlikuje (npr. *Zasad* je *Zasadbreg*, *Sobotica* je *Mala Subotica*, *Brest* je *Podbrest*, *Donkovec* je *Dunjkovec*);

¹⁴ Usp. Kalšan 1995, 62.

¹⁵ Usp. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. 81, s.v. 2. *uljar*. Opisujući životnu svakodnevnicu donjomeđimurskoga naselja *Donji Vidovec*, Ivan se Zvonar (1996, 251), uz ostalo, osvrće i na “pčelarstvo – vuljariju”. Istokorijenski pčelarski termin *vul(i)ňak* (‘košnica, pčelinjak’) nalazimo u Habeličevu *Dictionaru*, Belostenčevu *Gazophilaciumu* i Jambrešičevu rječniku *Lexicon latinum*. U međimurskim je govorima taj leksem (*voľňok*) i danas u uporabi.

¹⁶ Usp. Horvat, 1944, 142.

¹⁷ Nekim je naseljima više put kroz povijest mijenjano ime (npr. današnji *Donji Vidovec* bio je *Bistrec*, *Sveti Vid*, *Vidovec*, *Muravid*).

f) dio naselja uz slovensku granicu pripojen je Sloveniji te ojkonomi poput *Veščica*, *Globoko*, *Gibina*, *Razkrižje*, kojih se Hadrovics dotiče u svom radu, danas više i nisu u sastavu Međimurja, pa ni njihova imena ne ulaze u suvremeni međimurski ojkonomski sustav.

Već smo spomenuli da se neki ojkonomi, iako su zasigurno postojali u izvorima iz kojih je Hadrovics crpio građu, uopće ne spominju (npr. *Sveta Marija*, *Poleve*, *Pušćine*, *Prekopa*, *Sveti Križ*, *Jalšovec*...).

Iako bi se u radu o međimurskoj ojkonomiji moglo dotaknuti i pitanja etimologije samoga horonima *Međimurje/Međimorje* povezujući ga s povijesnim ojkonomom *Pomurje/Pomorje*, on u radu o kojem je riječ ostaje izvan Hadrovicseva interesa.

VRIJEDNOST HADROVICSEVA RADA MURAKÖZ HELYNEVEI

Među dosad objavljenim radovima koji se odnose na međimursku ojkonomiju, Hadrovicsev prvijenac zauzima posebno mjesto. Iako nastao prije 67 godina, *Muraköz helynevei* do danas je najpregledniji i najsustavniji rad o imenima međimurskih naselja. Onomastičar tu nailazi na popis mnogih izvora koji sadržavaju najstarije potvrde međimurskih ojkonomima. Nažalost, mnogima koji se u svojim radovima dotiču problematike najranijih ojkonomskih svjedočanstava Hadrovicsev je prvijenac nepoznanica ili ga ne čitaju dovoljno pozorno pa i danas gotovo redovito u znanstvenim raspravama, udžbeničkom štivu, u monografijama pojedinih naselja čitamo da najstariji spomen Međimurja datira iz 1226, a ne iz 1203. godine, kada nastaje listina u kojoj se spominje naselje Mihovljan (točnije »terra beati Michaelis«) u Međimurju (»inter Muram et Dravam«) a koji podatak donosi Hadrovics u svojem radu o kojem je ovdje riječ.¹⁸

Čitajući Hadrovicsa nailazimo i na mnoge druge dragocjene informacije, npr. potvrde pluralnih ojkonomskih likova koji su danas posve izbrisani iz službenoga ojkonomskoga sustava i izvore u kojima su ti likovi zabilježeni, višeimenost istoga te istoimenost različitih naselja, tu su zapisana te etimološki i tvorbeno analizirana i imena naselja kojih više nema itd. Hadrovicsevo je djelo vrelo nadasve korisnih podataka i poticaj daljnjim, detaljnijim, potpunijim i sveobuhvatnijim istraživanjima ojkonomije mursko-dravskoga međuriječja.

Mađarski jezik kojim je pisan rad *Muraköz helynevei* prepreka je zbog koje taj onomastički dragulj nije dostupan široj hrvatskoj publici. Valjalo bi ga prevesti na hrvatski jezik. S obzirom na to da je riječ o samo 32 stranice teksta, zamisao se može ostvariti u relativno kratkom roku. Zbog organiziranja građe na semantičkim kriterijima, a ne na abecednom principu, otežano je snalaženje i brzo

¹⁸ Usp. Frančić 2000.

pronalaženje željenoga ojkonomima. Taj nedostatak valjalo bi riješiti indeksom na kraju rada. Pojedini ojkonomi danas glase ponešto drugačije nego ih bilježi Hadrovics (npr. *Prapročan – Praporčan*). Na razliku i stanje u suvremenoj ojkonomiji valjalo bi upozoriti u bilješkama ispod teksta. Osim navedenog, tu bi se mogle uvrstiti i informacije o tome postoji li i danas dotično naselje ili ga nema, ili je preimenovano, ili je izgubilo status samostalnoga naselja itd.

László se Hadrovics i u svojim kasnijim radovima dotiče međimurskih ojkonomima. Oni mu, zajedno s drugom onomastičkom građom, služe kao ilustracija određenih pojava. Tako npr. važnost poznavanja izvanjezične i jezične povijesti pri objašnjavanju ojkonomijske etimologije i etiologije pokazuje na primjeru ojkonomima *Peklenica* (u okolici toga naselja izvorišta su nafte, a nafta je u međimurskim govorima *pekel*),¹⁹ kao posljedak »mađarsko-južnoslavenskog suživota« navodi paralelne (mađarske i hrvatske) ojkonomime: *Merhartfölde = Marhatovec*, *Sziget = Otok* itd,²⁰ ojkonom *Kotoriba* služi mu kao ilustracija prijelaza »mađarskih geografskih imena u susjedne jezike s morfološkim elementom«²¹ itd.

Učeci od Hadrovicsa da je polazni istraživački preduvjet i tekstološki zahtjev "povratak izvorima", "potraga za građom", "bogato prikupljena građa", "štovanje građe", na temeljima koje je on postavio prije više od šest desetljeća, primjenjujući najsuvremenije dosege sličnih onomastičkih pothvata, valjalo bi monografski obraditi međimursku povijesnu i suvremenu ojkonomiju te izraditi rječnik međimurskih ojkonomima koji bi sadržavao sve važnije podatke o imenu pojedina ga naselja.

ZAKLJUČAK

Autori većine dosadašnjih radova o međimurskim ojkonomima bave se određenim pitanjima vezanim uz ojkonomijske likove (npr. preimenovanjima, mađarizacijom, odnosom prema književnom jeziku, postankom i imenovanjem novih naselja itd.) zahvaćajući na taj način uglavnom manji dio međimurskoga ojkonomiskoga fonda. Do danas je *Muraköz helynevei* Lászla Hadrovicsa jedini sustavan rad o (povijesnoj) međimurskoj ojkonomiji. On je obavezno polazište i uporište, nezaobilazna literatura u svakom daljnjem istraživanju ojkonomije toga najsjevernijega hrvatskog kraja. On potiče na traganje za još starijim potvrdama koje zasigurno kriju domaći i inozemni arhivi. On je poziv za nastavak bavljenja ojkonomijom, poziv za izradom još potpunijega, doradenijega i obavjesnijega rječnika imena međimurskih naselja.

¹⁹ Usp. Hadrovics 1994, 264.

²⁰ Usp. Hadrovics 1970.

²¹ Usp. Hadrovics 1994, 291.

LITERATURA

- Administrativno-teritorijalna podjela i imenik naseljenih mjesta Narodne Republike Hrvatske, stanje 1. V. 1951*, Statistički ured Narodne Republike Hrvatske, Zagreb, 1951.
- Babić, Stjepan 1986. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku: Nacrt za gramatiku*, Zagreb : JAZU i Globus.
- Babić, Stjepan – Finka, Božidar – Moguš, Milan 1996. *Hrvatski pravopis*, 4. izdanje, Zagreb : Školska knjiga.
- Barić, Eugenija i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*, Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena i Školske novine.
- Bartolić, Zvonimir 1964. O nominaciji i denominaciji mjesta u Međimurju, tjednik *Međimurje*, Čakovec, 30. rujna, str. 6.
- Bartolić, Zvonimir 1996. Narušavanje kajkavskih toponima : prinos poznavanju toponima (ojkonima) Županije međimurske, *Hrvatski kajkavski kolendar*, Čakovec, 41–49.
- Bartolić, Zvonimir 1996a. Toponim Međimurje, *Hrvatski sjever*, 2–3, Čakovec, 49–71.
- Bartolić, Zvonimir 1989. Filološki pabirci, u knjizi *Sjevernohrvatske teme IV*, Čakovec, 301–320.
- Bartolić, Zvonimir 1998. Narušavanje hrvatskih kajkavskih toponima, prinos poznavanju toponima (ojkonima) Županije međimurske, u knjizi *Sjevernohrvatske teme*, Matica hrvatska, Čakovec, 328–345.
- Bedeković, Josip 1752. *Natale solum magni ecclesie doctoris Sancti Hieronymi ...*, Neostadii Austriae.
- Blažeka, Đuro 1998. Govor Preloga, *Kaj*, XXXI, 2, Zagreb, 23–37.
- Buturac, Josip i dr. 1993. *Nedelišće*, Nedelišće.
- Csánki, Dezs 1897. *Magyarország trtnelmi foldrajza*, III, Budapest.
- Dobitnici nagrade Vatroslava Jagića, knjiga 1*, Lszl Hadrovics, Slavistički komitet Hrvatskoga filološkoga društva, Zagreb, 1995.
- Frančić, Anđela 1988. Međimurska ojkonimija i književni jezik, *Rasprave Zavoda za jezik*, 14, Zagreb, 51–58.
- Frančić, Anđela 1995. Prilog proučavanju međimurske ojkonimije: dvoleksemni ojkonimi s pridjevima donji / gornji, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, Zagreb, 25–48.
- Hadrovics, László 1934. Muraköz helynevei, *Nyelvtudományi Közlemények*, 48, Budapest, 3–34.
- Frančić, Anđela, 2000: Prvi spomen Međimurja, *Kaj*, XXXIII, 1–2, Zagreb, 61–70.

- Hadrovics, László 1969. Madžarski elementi u srednjovjekovnom latinitetu Hrvatske, *Starine*, 54, Zagreb, 5–16.
- Hadrovics, László 1970. A magyar-dlszló egyttls onomasztikai krdeibl, *Nyelvtudomnyi rtekezsek*, 235–239.
- Hadrovics, László 1985. *Ungarische Elemente in Serbokroatischen*, Böhlau Verlag Köln, Wien.
- Hadrovics, László 1994. *Segédkönyv a szlavisztikai gyakorlatokhoz Hadrovics László válogatott írásaiból*, Nemzeti tankönyvkiadó.
- Horvat, Rudolf 1944. *Poviest Međimurja*, Zagreb : Hrvatski rodoljub.
- Imenik naselja NR Hrvatske po političko-teritorijelnoj podjeli na dan 1. XI 1962.*, Zavod za statistiku NR Hrvatske, Zagreb, 1962.
- Kalšan, Vladimir 1995. Opća povijest Preloga, u knjizi *Prelog : u povodu 730. obljetnice prvog spominjanja Preloga (1264–1994)*, Prelog, 59–92.
- Kapun, Vladimir 1982. *Međimurje 1918*, Čakovec.
- Kapun, Vladimir 1992. Kaj sveti Vrban natače ..., *Hrvatski kajkavski kolendar '93*, Matica hrvatska, Čakovec, 160–163.
- Kolarić, Juraj 1992. *Povijest Kotoribe: u povodu 200. obljetnice utemeljenja župe*, Zagreb.
- Kolarić, Juraj – Tota, Blaž – Jelić, Stanko 1996. *Sveti Martin na Muri*, Zagreb : Nova misao.
- Krnjak, Svetislav Stjepan 1994. Podrijetlo i povjesni put zadruga Krnjaka, *Hrvatski kajkavski kolendar 1995*, Matica hrvatska, Čakovec, 235–238.
- Lipszky de Szedlicsna, Joannes 1808. *Repertorium locorum objectorumque in XII. tabulis Mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae, et Confiniorum Militarium magni item principatus Transylvaniae occurentium*, Buda.
- Lončarić, Mijo 1994. Toponim Međimorje / Međimurje, *Studia Slavica Sava-riensia*, 2, Szombathely, 15–22.
- Neoregistrata acta*, rukopis, 1638, fasc. 1445, br. 7, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb.
- Remenar, Stjepan 1996. Međimurje, Međimurje, Međimorje, *Hrvatski kajkavski kolendar 1997*, Matica hrvatska, Čakovec, 49–51.
- Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, sv. 64, Zagreb, 1955.
- Sabljar, Vinko 1866. *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije Hrvatske i Slavonije*, Zagreb.
- Srša, Ivan 1994. Crkva sv. Vida u Donjem Vidovcu : studija o župnoj crkvi sv. Vida i mjestu Donji Vidovec, s posebnim osvrtom na njihovo srednjovjekovlje, *Kaj*, XXVII, 6, Zagreb, 65–89.

- Šafar, Dragutin Em. 1991. *Donja Dubrava između dva rata : ljudi i događaji 1915.–1945 (Prilozi kronologije za monografiju sela)*, Čakovec.
- Šafarić, Franjo 1967. Postanak nekih imena novonastalih mjesta u Međimurju, *Filologija*, 5, Zagreb, 169–175.
- Zvonar, Ivan (i suradnici). *Mjesto i župa Donji Vidovec (1226–1996)*, Donji Vidovec.
- Žganec, Vinko 1921. Narodno nazivlje međimurskih mjesta, *Međimurske novine*, 3, br. 1, Čakovec, str. 1–2.

Međimurje place-names as a topic of scholarly research

Summary

Muraköz helynevei by László Hadrovics is the first and until now the only systematic work on place-names in Međimurje. After a short overview of the content and conception, the author gives some comments on Hadrovics's selection of material, way of presentation and etymological explanations. She emphasizes the need for a modern monographic presentation of Međimurje place-names.

Ključne riječi: Međimurje, ojkonimija, László Hadrovics

Key words: Međimurje, place-names, László Hadrovics